

GHANA

DAGLIGLIV I GHANA

*Indsamlet 1997-1998 af Sibba Einarsdóttir og Søren Skou Rasmussen.
Etableret 2001*

Seneste opdatering: August 2016

*Hent den aktuelle tekstsamling samt en liste over samlingens genstande på:
unescosamlingerne.dk*

Generel tekst.....	2
En dag sammen med drengen Kofi og hans familie	6
Billedserie 1: Landsbyliv.....	10
Billedserie 2: Skolen.....	13
Billedserie 3: Begravelsesceremonier.....	15
Billedserie 4: Krobo indivielsesritualer	18
Oversigt over film og forslag til videre medie-søgning.....	20

Generel tekst

Fakta om Ghana

Officielt navn: Republikken Ghana

Hovedstad: Accra med over 2 mio. indbyggere

Større byer: Sekondi-Takoradi, Kumasi og Tamale

Nationalflag: Tre brede striber i de panafrikanske farver (rød, gul, grøn) med en stjerne i midten.

Møntenhed: Cedis (betyder egentlig Kauri-skal). 1000 cedis = 1,20 kr. (2002)

Mindsteløn: 5.500 cedis pr. dag

Befolkningsstilvækst: 2,7 % pr. år (1990-1997)

Spædbørsmortalitet: 73 pr. 1000 levendefødte (1995)

Gennemsnitslevetid: 57 år. Mænd: 56 år, kvinder: 58,8 år.

Analfabetisme: 64,5 % af alle over 15 år. Mænd: 75,9 %,

Kvinder: 53,5 % (1995)

Vigtigste eksportvarer: Kakao, guld og tømmer

BNI pr. indbygger: 390 US \$

Kilde: Tidsskriftet "Udvikling" Nr. 3. September 2001

Geografi

Ghana ligger i Vestafrika nord for ækvator. Landet grænser op til Burkina Faso i nord, Togo i øst og Elfenbenskysten i vest. Ghanas totale areal udgør 283.587 km², hvilket er godt seks gange større end Danmark.

Klima

Klimaet er tropisk, d.v.s. varmt og fugtigt med små variationer i temperaturen i døgnets og årets løb. Gennemsnitstemperaturen ligger mellem 25 og 31 grader Celsius. Man kan sige, at generelt stiger temperaturen, og luftfugtigheden falder, jo længere man bevæger sig fra kysten gennem landets tre klimazoner – kyst-zonen, skov-zonen (der også rummer tæt regnskov), og endelig savanne-zonen længst mod nord.

Regntiden varierer fra område til område. I nord falder der gennemsnitligt 1100-1300 mm regn årligt - hovedsageligt i august og september. I syd falder der 1300-2800 mm nedbør årligt fortrinsvis fra september til november. Mellem november og april fejrer den hede harmattan-vind ned fra Sahara. Dette er den tørre tid, og luften er fuld af støv, og jorden tørrer ud.

Mange mindre floder gennemstrømmer det sydvestlige Ghana. Fra nord og nordvest strømmer Volta-floderne – Den Hvide Volta, Den Sorte Volta og Den Røde Volta. Floden spiller en vigtig rolle både som transportvej, fiskevand og ikke mindst som kilde til elektricitet. Dæmningen i forbindelse med kraftværkerne ved Akasombo og Kpong har dannet en af verdens største søer, Volta-søen, der er 8.500 km².

Befolkning, sprog og religion

Ghanas befolkningstal var i 1999: 19.894.014. Der findes fire hovedstammer inddelt i mindre stammegrupper. Hovedstammene er: Akan (med bl.a. Ashanti) Ewe, Ga-Adangme (med bl.a. Krobo) og Mole-Dagbani. Det officielle sprog er engelsk, men der undervises i skolerne også i flere af de lokale sprog. Disse sprog inkluderer blandt andre Twi og Fante, som tales i det sydlige Ghana, Ga, som tales i Accra området, Ewe i de østlige egne, samt Dagbani i det nordlige Ghana.

Befolkningen i Ghana tilhører mange trosretninger. Kristne udgør 72 % af den samlede befolkning. Muslimer udgør 12 %, mens de traditionelt troende (forfædre dyrkere, animister) udgør 16 %.

Ghanas historie

Det område, som i dag kaldes Ghana, kaldtes langt tilbage i tiden Wagadougou, mens Ghana var navnet på et kongedømme, der lå ca. 600 km nordligere. Ghana blev opslugt af Mali-kongedømmet, som havde sin mest magtfulde periode i det 13. århundrede. Mundtlige fortællinger knytter befolkningen i Ghana med Mali-kongedømmet.

Indtil uafhængigheden i 1957 kaldte man Ghana for Guldkysten. Portugiserne var de første, der kom til Ghana fra Europa i det 15. århundrede. De fandt store mængder af guld mellem floderne Ankraba og Volta, og kaldte området El Mina, som betyder minen. I 1482 byggede portugiserne et fort ved kysten i El-Mina. Fortet tjente som udskibningssted først for guld og senere både guld og slaver. Fortet kan stadig besøges i dag.

I 1482 fulgte hollænderne portugisernes eksempel og byggede forter ved Komenda og Kormantsil, og de erobrede senere portugisernes fort ved El-Mina. Hollænderne blev snart efterfulgt af engelske handelsfolk.

I midten af det 18. århundrede (1750'erne) ankom danske og svenske handelsfolk, og også de byggede forter langs Ghanas kystlinje. Vestafrikas rigdomme - guld, diamanter, elfenben, kostbare træsorter og ikke mindst mennesker - var eftertragtede i Europa.

Kvinder, børn og mænd blev fragtet over Atlanterhavet til den ny verden som arbejdskraft i de engelske kolonier. På vejen tilbage blev skibene lastet med sukker og rom på de Vestindiske øer, - varer, der senere blev solgt i Europa. Denne handel mellem Afrika, Vestindien og Europa er kendt som "trekantshandelen".

Slavehandelen stod på i 350 år, hvoraf Danmark deltog de sidste 200 år. Man regner med, at omkring 11.000.000 mennesker blev fragtet over havet i løbet af de 350 år.

Udskibningen forgik fortrinsvis fra Cape Coast og El-Mina. Danskerne byggede fortet Christiansborg, som ligger i den nuværende hovedstad Accra - i dag benyttes det som regeringshovedsæde og præsidentbolig.

I løbet af 1850'erne ophørte slavehandelen. Englænderne og hollænderne var de eneste europæiske handelsfolk tilbage på Guldkysten, og Danmark solgte "De danske Etablissementer i Guinea" - som var den officielle betegnelse - til England i 1850 for 10.000 Pund Sterling.

I 1874 trak hollænderne sig tilbage, og England gjorde Guldkysten til en såkaldt kronkoloni. Englænderne havde gennem deres handelsvirksomhed knyttet tætte kontakter med visse stammer bosat i kystområdet - især Fante. Dette medførte fjendskab med Ashantistammen, som var bosat inde i landet. Mellem 1844 og 1877 blev der udkæmpet adskillige krige mellem englænderne og Ashantikongen. Englænderne tabte flere af disse krige. I 1877 lykkedes det englænderne at tvinge Ashantikongen til at acceptere, at alle områder syd for Pra-floden blev uafhængige af Ashanti-herredømmet. I 1896 sendte englænderne Ashantikongen i eksil på Seychellerne, hvor han forblev indtil 1924.

I 1878 etablerede englænderne de første guldminer, og kakao-planten indførtes af en ghanesisk smed fra øen Fernando Po (en ø ud for Camerouns kyst). Det første kakao eksporteredes til England i 1885.

I løbet af den første halvdel af det 20. århundrede eksporterede englænderne store mængder af guld og andre naturressourcer fra Ghana. Således udgjorde indtægterne fra kakao 60 millioner britiske pund i 1951.

Kravet om afkolonisering og selvstændighed voksede i løbet af 1940'erne og 1950'erne - ikke blot i Vestafrika men også i Indien og Mellemøsten.

I Ghana blev den såkaldte Pan-Afrikanske bevægelse især kendt gennem den karismatiske ghanesiske politiker Kwame Nkrumah.

Den syvende marts 1957 blev Ghana som den første afrikanske koloni uafhængig. Den første juli 1960 blev den 1. republik endeligt proklameret med Kwame Nkrumah som Ghanas første præsident.

Nyere historie

De første årtier efter Ghanas selvstændighed var præget af politiske uroligheder. I 1966 blev Nkrumah styrtet ved et militærkup, og den 2. republik blev dannet i 1969.

I 1981 blev et statskup gennemført af flyverløjtnant J.J. Rawlins, som dannede en regering. En vedtagelse af en ny grundlov blev efterfulgt af et præsidentvalg i 1992, som blev vundet af Rawlins med 58 % af stemmerne. Oppositionen klagede over valgsvindel og boykottede derfor parlamentsvalget. Rawlins blev genvalgt i 1996 med 57 % af stemmerne, og hans Parti NDC (National Democratic Congress) vandt parlamentsvalget med ca. to tredjedels flertal.

I december 2000 blev der afholdt præsident- og parlamentsvalg, hvor J. Koufuor vandt med 57 % af stemmerne. Valgmateriale findes i lænemappens faneblad 9.

Landbrug

Livsgrundlaget for langt størsteparten af ghaneserne er baseret på en udnyttelse af naturressourcer - landbrug, skovbrug, minedrift og fiskeri. 60% af Ghanas arbejdsaktive befolkning arbejder i landbruget, som er karakteriseret ved private småbrug, hvor både mænd og kvinder dyrker jorden. Imidlertid er indtægten fra landbruget ofte begrænset og suppleres derfor med forskellige andre erhverv.

Ved den seneste fattigdomsundersøgelse viste det sig, at 36 % af den ghanesiske befolkning lever i den yderste fattigdom. Af disse 36 % er 90 % landmænd. Denne situation er til dels opstået ved at landbruget i visse områder intensiveres, hvorved jorden udpines, da meget få af småbønderne har råd til at købe kunstgødning og kun i begrænset omfang kender til andre gødningsformer (f.eks. organisk).

Desuden mangler markedsstrukturer og landbrugsorganisationer, som kunne arbejde for afsætning samt bedre priser på landbrugsafgrøder. Priserne på landbrugsafgrøder er lave og ikke til landmændenes fordel. Handelskvinder, som opkøber afgrøderne, presser priserne helt i bund, og de sælger dem få dage senere i byerne - ofte med op til 300 % fortjeneste. Disse kvinder har utrolig magt, og har i flere tilfælde - når landmænd selv forsøgte at sælge deres afgrøder på markedet - fået udelukket disse, som så måtte returnere til deres landsbyer med deres afgrøder. Ofte ses det også, at handelskvindene giver lån til landmændene og gennem disse aftaler en fast pris - og meget lav pris - på den afgrøde, som endnu ikke er høstet.

De vigtigste afgrøder er majs, yams, kassava, hirse (adskillige varianter), palmeolie, kokos - og endelig kakao, som er den vigtigste eksportafgrøde og af stor betydning for landets økonomi.

Naturressourcer

I Ghana (som andre steder i verden) er der stigende udnyttelse af naturressourcerne i takt med at betingelserne for landbrug forringes. Således har mange fattige bønder opgivet deres landbrug, og lever i stedet af at fremstille trækul eller indsamle brændsel fra naturområderne. Med stigende efterspørgsel efter begge produkter fra den voksende bybefolkning udnyttes ressourcerne meget hårdt visse steder i landet. Af andre aktiviteter kan nævnes knusning af skærrer til vejbyggeri og lokal guldgravning - en aktivitet, som foregår udenfor de store miner.

Knusning af skærrer til vejbyggeri er et yderst hårdt og lidet indbringende job for de mest fattige - de enlige kvinder, udstødte mænd og disses børn. Arbejdet medfører ofte rygskeer og øjenskeer.

Guldgravning

Guldgravning har altid været en mulighed for indkomst. Guld udvindes dels i store multinationale åbne miner og lokalt af landmænd i deres landsbyer. Den lokale guldgravning har aldrig været mere omfattende end i disse år. Især i det nordlige Ghana, som har store guldforkomster, graves der på livet løs i landområderne - ofte med livet som indsats. Fordelen er, at gullet findes i eller tæt på overfladen. Men ofte fristes guldgraveren af en klippeforekomst, som forfølges ned i dybet. Demåst befinder graveren sig pludselig i en skakt på op til 20 meter, der kan styrte sammen. Denne form for guldgravning var forbudt indtil for nylig, men er nu legaliseret i mange områder.

Er heldet med en guldgraver, kan det være meget indbringende at grave guld. Men risikoen for liv og lemmer er høj. Gullet udvindes ved brug af "hvidt" kviksølv (og senere i processen syre), som er forurenende for krop og miljø. Helt galt går det dog for graverne og miljøet de steder, hvor "rødt" kviksølv anvendes. Anvendelsen af "rødt" kviksølv er strengt forbudt, men den både findes og købes af de gravere, som kan betale den høje pris. Også kvinder er involveret i guldgravningen, hvor de vasker gullet ud af leret.

Uddannelsessystemet

Efter en omfattende skolereform i 1987 har man reduceret et meget langvarigt skoleforløb, således at børnene går 6 år i primary school (folkeskole) fortsætter i junior secondary (mellemskole) i 3 år og endelig går tre år i senior secondary, der giver adgang til videregående uddannelser.

Regeringen står for 90 % af den del af undervisningssystemet, der omfatter folkeskole, secondary school, de tekniske skoler og andre fagskoler. Herudover findes en del private skoler, nogle af disse drives af kirkelige organisationer.

Udgifter til universiteter og højere læreanstalter dækkes af det offentlige.

En dag sammen med drengen Kofi og hans familie

- en historie om en drengs dagligliv i en landsby i Ghana

Mig, min familie og min landsby

Jeg hedder Kofi Ansah Koomson. Navnet Kofi fik jeg, fordi jeg blev født på en fredag. Ansah Koomson er vores families efternavn. Jeg er ti et halvt år gammel og bor sammen med mine forældre og fire søstre, som hedder Anna, Peace, Beatrice og Bertha. Min farfar og farmor bor også i vores hus, og det gør min fætter George også.

Den landsby vi bor i hedder Anama. Landsbyen ligger i Ashanti-regionen midt i Ghana. Lige bag landsbyen ligger skoven, hvor vi imellem træerne har vores landbrug. Min far er nemlig landmand. Der bor nok næsten 800 mennesker i min landsby, og jeg kender dem alle sammen. De fleste af os i landsbyen tilhører Ashanti-stammen, men her bor også folk, som tilhører andre stammer f.eks. Krobo-stammen og Ewe-stammen. Alle i Anama arbejder som landmænd, og jeg selv, mine søstre og min mor hjælper nogle gange min far på marken. Altså hvis vi har tid, fordi min mor har travlt i sin damefrisørsalon, og mine søstre og jeg går i skole. Kun Bertha, som er to år, er hjemme i huset hele dagen. Min farmor passer hende, mens min mor arbejder.

Min fætter George går ikke i skole, og det har han forresten aldrig gjort, selvom han er elleve år. Hans far havde ingen penge til at betale skolen med. Hans far syntes også, det var bedre, at han hjalp ham på markene, så familien kunne dyrke majs til at spise. George løb hjemmefra for snart tre år siden, og han kom så til at bo hos os. Han går stadig ikke i skole, men hjælper min far på marken hele dagen. Min far siger, at snart vil han måske få penge til også at sende George i skole.

Det hus, vi bor i nu, byggede min far selv for fire år siden. Huset har to rum, så min mor, far og mine to mindste søstre sover i det ene rum, og jeg sover sammen med mine andre to søstre, farmor og farfar i det andet rum. Der er ikke meget plads, og nogle gange er det også for varmt. Så tager jeg min sovemåtte og lægger mig ud på verandaen. Huset er bygget af ler fra skoven, som blev formet til mursten, der blev tørret i solen. Min far syntes, at vores hus skulle være rigtigt flot, så han tog ind til byen Kumasi for at købe cement.

Cement er dyrt, men det blev flot, da vi pudsede huset med den. Bagefter malede vi huset blåt. Min far købte også aluminiumsplader til taget. Men så var alle pengene også brugt. Min mor fik lavet et køkkenskur bag huset. Det blev bygget af nogle brædder, som min far fik lavet af træ, han havde samlet i skoven. Min far synes køkkenet er godt nok, men min mor bliver ved med at sige, at det regner gennem stråtaget. Min far må se at få det ordnet, inden regntiden starter i maj måned. Men min far har god tid, for vi er kun i marts måned.

Nu vil jeg fortælle, hvad jeg og min familie lavede i går.

Morgen

Som regel er jeg vågen allerede, når mine tre søstre bliver vækket før mig. De bliver vækket klokken halv seks om morgenen. Allerede inden de er helt vågne, bliver de sendt ned til bækken for at hente vand. Vi har godt nok en brønd med en håndpumpe i landsbyen, men der er ingen vand i den, for i marts måned har det ikke regnet længe. Men selvom jeg er vågen, står jeg ikke op før, min mor kommer og fortæller mig, at der er morgenmad. Så skynder jeg mig at tage bad nede bag huset. Jeg bruger noget af det vand, mine søstre lige har hentet og sæbe, som er gul med en nøgle på. Jeg spiser morgenmad sammen med min mor, farmor og farfar. Vi får majsgrød. Min far ser jeg ikke om morgenen. Han er allerede taget på arbejde i marken. Mine søstre ser jeg heller ikke til morgenmaden, for de går i bad, mens jeg spiser. Når jeg har spist, går jeg til skolen, hvor vi møder hver dag klokken halv otte.

I skolen

Hver dag inden vi starter med timer laver vi morgenparade. Vi skal vi stå på række klassevis og dernæst efter højde i den klasse vi tilhører. Jeg ser altid mine søstre komme løbende til paraden i sidste øjeblik. Nogle gange bliver een af dem sendt hjem igen, fordi læreren opdager, at hun ikke har

nået at komme i bad. Der er forbudt at møde i skolen uden at have været i bad om morgenen, og læreme er skrappe til at opdage, hvis man snyder. Så slår de med deres spanskrør. Min skoleuniform skal også være ren.

Under morgenparaden synger og spiller vi nationalsangen, og en elev bliver udpeget til at hejse Ghanas flag. Jeg har prøvet det et par gange, men ofte er det en pige, som hedder Lovely, der gør det. Hun er ret dygtig, men hun fedter nu også for læreme. De synes hun er så sød. Det synes jeg næsten også. Forresten er hendes far rig. Han ejer en lastbil. Og det er han den eneste, der gør i min landsby.

Der er seks klasseværelser på min skole – een for hver årgang i "Primary School". Der er kun tre lærere, så nogle gange skal vi læse selv, og andre gange bliver vi slået sammen med en af de andre klasser. Andre gange kommer læreme bare ikke. De siger at den løn, de får, er for lille. De har ikke råd til mad og andet til deres familier. Derfor pjækker de, så de også kan dyrke nogle majs, yam eller grøntsager. Min far bliver gal, når jeg fortæller ham om dette, for han har betalt mange penge, for at jeg og mine søstre kan komme i skole.

Skolen er bygget som det hus jeg bor. Væggene er ikke pudset med cement, for regeringen, som byggede skolen, har ikke penge til det. Regeringen skal hele tiden bygge nye skoler. Jeg har næsten de samme fag i skolen, som du har. Men al undervisning foregår på engelsk, da det er Ghanas nationalsprog. Så allerede da jeg gik i fjerde klasse kunne jeg læse min fars avis, som er skrevet på engelsk. Nogle fag er dog anderledes end dem, du har. Jeg bliver nemlig undervist i Twi, som er det lokale sprog, som vi taler i det område jeg bor i. Og når vi bliver undervist i historie eller geografi, handler det mest om Afrika og Ghana.

Jeg ved dog noget om Danmark. Jeg ved, at der er meget koldt om vinteren, og at der vist nok ikke er særlig varmt om sommeren. Her har vi ingen sommer eller vinter. Det er varmt hele året. Jeg ved også, at mange børn har deres egen mobiltelefon i Danmark. De findes ikke i min landsby, og hvem skulle jeg også ringe til? De fleste af mine venner og min familie bor her i landsbyen. Men min onkel, som bor i hovedstaden Accra, har en mobiltelefon. Han er sikkert også rig. I hvert fald har han et fjemsyn. Når jeg har besøgt ham i min ferie, ser jeg meget fjemsyn. Derfor kender jeg også Peter Schmeichel, for jeg har set ham spille fodbold. Kender du Peter Nanfuri? Jeg synes, han er bedste fodboldspiller i Ghana.

Jeg keder mig næsten aldrig i skolen – kun når vi har engelsktimer. Jeg kan bedst lide matematik, naturfag og historie – og så frikvartereme. I frikvartereme spiller vi fodbold. Jeg mener, drengene spiller fodbold, og pigerne hinker eller sladrer. I det store frikvarter klokken elleve køber jeg mad, hvis min mor har husket at give mig penge med.

Som regel køber jeg nogle stegte yam. De bliver solgt af kvinder fra landsbyen. De kommer hver dag på skolen til det store frikvarter. Jeg vælger altid det største stykke yam. Alle stykkerne ligger i en trækasse med glasvinduer. Men jeg får aldrig selv lov at tage. Hende, der sælger, siger, jeg har beskidte fingre. Andre gange køber jeg kager lavet af jordnødder- eller jeg køber ingenting, hvis min mor ikke har givet mig penge med. - Klokken tre er skolen slut.

Om eftermiddagen

Jeg løber hjem med mine søstre. Lige når vi kommer fra skole, tager vi vores uniformer af og shorts og T-shirt på. Vi spiser sammen, når vi kommer fra skole. Som regel får vi "fufu" med suppe til. Vi spiser alle sammen af den samme sorte lerskål og altid med fingrene. Nogle gange hjælper jeg med at støde fufu. Det foregår med en stor kæp, som man støder ned i en træmorter, hvor yam'en ligger. Den yam, vi spiser, høstede min far og jeg sidste år. Vi stadig har masser af dem liggende ude i et stort hul på vores mark i skoven. Mine søstre vasker op, når vi er færdige med at spise. Det gør jeg aldrig. I stedet for tager jeg ud til min far på marken for at se, om jeg skal hjælpe ham. Det skal jeg tit her i marts måned. Markene skal ryddes for krat og græs. Jeg bruger en cutlash, som er en stor skarp kniv, til at slå græsset med. Bagefter brænder vi græsset. Vi pløjer ikke, for vi har ingen plov. Jeg bruger en hakke. Bagefter laver jeg et hul med en pind og kommer et frø i det, når der skal sås. Det er hårdt arbejde på denne årstid. Mens vi arbejder snakker min far hele tiden. Han spørger, hvad vi gør, hvis regnen ikke kommer, og majs og yam'en dør? Regnen kommer nu som regel. I dag går vi også sammen ind på den plantage i skoven, hvor vores kakaotræ er står. De blomstrer lige nu, og far vil se efter, om der er nogle af træerne, som er angrebet af insekter. Hvis det sker, bliver der ingen kakaofrugter senere på året i november. Ude ved kakaotræerne kommer vi også forbi en af min fars

venner. Han er ved at lave sæbe af kakaofrugtens skaller, som har ligget i en stor bunke siden høsten sidste år.

Endelig sender min far mig hjem. Jeg får dog en mindre træstamme på hovedet, som jeg lover at bære hjem. Den skal min mor og farmor bruge som brænde, når de laver mad. Jeg skal nu både nå at lave lektier, hvis jeg ikke nåede det på skolen, og lege med mine kammerater inden, det bliver mørkt. Det gør det hele året rundt ved syvtiden. Da jeg kommer hjem til huset, er mine søstre der ikke. De er gået op til min mor i hendes frisørsalon.

Mine søstre vil helst være i frisørsalonen, men min mor vil ikke have dem der. De skal hjælpe til derhjemme og lave lektier inden, det bliver mørkt. For vi har ingen strøm som i byerne. Og det er meget svært at lave lektier i lyset fra en olielampe eller fra den flagemuslygte, som står inde i min fars og mors soveværelse. Men i dag bliver de ikke sendt hjem af min mor, for hun har lovet, at hun vil flette deres hår med masser af fletninger, inden hun lukker. For i morgen skal vi alle skal til begravelse i Koforidua.

Jeg løber over til Kodjo, som er min bedste kammerat. Vi aftalte i skolen, at vi skulle ud at skyde fugle med vores luftbøsser. Det gør vi næsten hver dag. Vi rammer og dræber nogle gange en fugl eller flere. Hvis de voksne ikke opdager det, laver vi et bål ude i skoven eller på marken. Så plukker vi fjerene af, tager indvoldene ud og steger dem. Demæst selv spiser Kodjo og jeg dem. Bliver vi opdaget, får vi skæld ud. Min far vil ikke have, at vi tænder bål. Han siger, vi altid glemmer at slukke det igen. Sidste år brændte en af min fars marker om natten. Gad vide, hvorfor det skete? Nå, men min far vil også helst have, at vi tager fuglene hjem til vores mor, så vi alle kan spise dem stegt eller i suppe. Allerhelst ville jeg på jagt med min far i skoven. Han går nogle gange på jagt, men jeg kommer ikke med. Han siger, jeg skal vente til næste år.

I dag skød vi ingen fugle. I stedet gik vi ned til hovedvejen for at se på bilerne og især de store lastbiler. Nogle af lastbilerne kører over 1000 kilometer til Burkina Faso eller Mali. Det bedste er, når de stopper for at hvile. Chaufførene går så ned til nogle bænk under nogle palmetræer. Det sted er landsbyens "spot". Et "spot" sælger palmevin, som drikkes af kalabasser. Der sælges også Coca Cola og Fanta. Mændene fra landsbyen kommer der også.

I dag var der faktisk en kæmpe lastbil, som stoppede. Den havde kørt med fra det nordlige Ghana. Køerne skulle til Accra og sælges. Chaufføren havde en rigtig flot kjortel og hue på. Sådan en, som mændene går med i det nordlige Ghana. Chaufføren gik på "spot" og Kodjo og jeg fulgte efter. Chaufføren snakkede og snakkede med de andre mænd, som drak palmevin. Mændene sagde, vi skulle gå vores vej. Vi sagde, at vi ikke gik, før de havde givet os en Coca Cola. Min far sagde jeg skulle gå NU, men chaufføren gav os en Coca Cola. Mens vi drak den, fortalte chaufføren mig, at han hed Kofi som jeg selv. Det syntes han var sjovt, og han lovede, at næste gang, han kom forbi, ville han tage en kjortel og hue med til mig fra byen Tamale. Kjortlerne bliver vævet i Tamale.

Da chaufføren kørte, sagde Kodjo, at han ville hjem, men at vi kunne mødes i morgen. Jeg fortalte ham, at jeg skal til Koforidua til begravelse. Så kom min mor og søstre også. Min mor drak også en kalabas med palmevin, mens mine søstre tvang mig til at dele resten af min Coca Cola med sig. Så løb de hjem. Deres hår lignede fuldstændigt det, man ser på billederne i min mors frisørsalon. Jeg ventede på, at min far skulle blive færdig med at drikke palmevin. Så fulgtes vi hjem. På vejen købte han en ny T-shirt og et par shorts til mig og fire kjoler til mine søstre. Han købte også et kæmpestort, næsten sort stykke stof. Det skulle han have på til begravelsen den næste dag sammen med sine allerflotteste sorte sandaler. Min mor købte han ikke noget til. Det klarer hun selv. Hun har faktisk ret mange flotte stykker stof i alle mulige farver.

Om aftenen

Min far gik i bad og var derefter klar til at spise. Han fik også "fufu", som han delte med min mor. Jeg sagde jeg var sulten igen, da jeg også havde arbejdet på marken. Min far sagde, at jeg bare kunne skrubbe af og se og få pudset mine sko til i morgen.

Jeg kaldte på Fifi. Fifi er en dreng, jeg kender, som pudser sko. Han har en flot æske, og vil gerne pudse mine sko, hvis jeg lover ham at købe skocreme næste gang, jeg besøger min onkel i Accra. Det lovede jeg.

Vi har, som jeg har fortalt, ingen strøm i landsbyen, så der er heller intet fjemsyn. Min far sidder og læser avis ved sin flagermuslygte. Han læser Daily Graphic-avisen. Min mor vasker håndklæder oppe fra sin frisørsalon. Men klokken er også mange, og jeg skal tidligt op. Jeg glæder mig til begravelsen. Det bliver rigtigt sjovt, at lege med de andre børn, som kommer.

*Jeg glemte at lave lektier, men det er forresten weekend i morgen. Hvor har fætter George været hele dagen? En time senere kom han tilbage. Han har været ovre at hjælpe min fars bror på hans mark. Han er dødtæt og når ikke at komme i bad – og der er heller ikke mere vand fra bækken. Vi bliver enige om at flytte vores sovemåtte ud på verandaen, så vi kan snakke, uden de andre hører det. Jeg spørger, om han skal med til begravelse i morgen. Jeg siger, han gerne må låne min gamle T-shirt og shorts, da jeg har fået de nye. Vi bliver enige om, at han skal med. Også selvom det koster en billet til minibussen. Han giver mig nogle mønter, inden vi sover. Han siger, vores onkel gav ham nogle penge, da han var færdig med arbejdet på marken i dag.
God nat!*

Kofi Ansah Koomson

Billedserie 1: Landsbyliv

Landsbyen ligger i Suhum-distriktet sydøst for hovedstaden Accra. Der bor omkring 600 mennesker i landsbyen. Landsbyen er omkranset af kakaoplantager, sukkerrørsmarker og mindre stykker jord, til dyrkning af yams, kassava og majs. Udover at deltage i landbrugsarbejdet har nogle af landsbyboerne bierhverv. For kvindernes vedkommende kan det f.eks. være som frisører, syersker eller handlende ved landevejen. Mændene arbejder fortrinsvis i landbruget, men har ligeledes forskellige bibeskæftigelser eller er migrationsarbejdere.

1.

En landsby i Suhum-regionen, sydøst for Accra.

2.

Ved landevejen sælger kvinderne forskellige varer. Her f.eks. fufu-keramikskåle.

3.

Nogle børn samler og sælger snegle, der kan spises.

4.

Ved indgangen til landsbyen er byens 'spot', hvor man kan få mad og drikke. Den benyttes ofte af chauffører.

5.

Damefrisørsalonen, hvor man bl.a. kan få indflettet fiberhår i sit eget hår.

6.

Indehaveren af salonen hedder Peace.

7.

Men man kan også lave saloner under et træ – blot med borde, stole og spande.

8.

En landsbykvinde med børn og slægtninge.

9.

Middagslur i landsbyen.

10.

Majskolber stablet til tørring.

11.

Børnenes arbejde kan være at pille majskerne af kolberne.

12.

Sådanne stativer kan også bruges til opbevaring af køkkenredskaber.

13.

Lerklinet ildsted, som det findes i enhver husholdning.

14.

En lerklinet bageovn.

15.

Forme til brødbagning. I denne husholdning tjener kvinderne penge ved at sælge brød ved landevejen.

16.

Kvinderne er i færd med at knuse chili i en keramik-morter, som også kaldes en fufu-skål.

17.

Pigen, Stella, har fået en symaskine forærende, så hun kan lave et syværksted.

18.

På planchen vises forskellige kjolemodeller, man kan få syet.

19.

Af og til hjælper Stellas veninde til.

20.

Omkring landsbyen har beboerne små stykker jord, hvor de dyrker forskellige afgrøder. Manden henter madbananer.

21.

Kvinde på vej til landsbyen for at sælge sine produkter.

22.

I lysningen i plantagen sidder unge mænd og fletter kurve.

23.

Kurvene sælges på markeder i de større byer.

24.

En mark i det nordlige Ghana, hvor jordnødder dyrkes i rækker. I baggrunden vokser sheanøddetræer. Af sheatræernes nødder fremstiller man shea-smør.

25.

En plantage med oliepalmer. Den røde olie udvindes af palmernes frugt. Olien bruges først og fremmest til madlavning. Når oliepalmen ikke længere bærer frugt, fældes den, og man udvinder palmeolie af stammens véd. Denne palmevin kan drikkes som den er, eller den kan destilleres til brændevin.

26.

Af nødderne udvindes olie. Både klaser og palmeolie sælges ved landevejen.

27.

Af palmenøddernes skaller koges sæbe.

28.

Udsnit af en mark, hvor der dyrkes kassava og yam. Kassavaplanten er den ca. en meter høje plante med de lysegrønne syv-fligede balde. Yam planten er den der vokser op ad en kæp, som er stukket i jorden med netop det formål for øje. Både kassava og yam danner rodfrugter. Yam skal høvles som kartofler for at udvikle store rødder. Det skal kassava ikke.

29.

En bonde har hentet kassava-knolde.

30.

Blåsyre presses ud af de revne kassava-knolde.

31.

Kvinder rister de tørrede, revne kassava, ...

32.

... hvorefter den sigtes.

33.

Omkring landsbyen ligger kakao-plantager.

34.

Umodne frugter af kakaoplante.

35.

Her ses bønnerne/frøene i den åbnede kakaofrugt.

36.

Kakao-bønner tørres.

37.

Do.

38.

Bømmene er både med til at høste og bearbejde kakao-bønnerne.

39.

Også af kakaoskallerne fremstilles sæbe.

40.

Kakao kommer i sække og vejes...

41.

... og sendes derefter til hovedstaden, Accra, ...

42.

... hvorfra den eksporteres til den øvrige verden.

43.

En dag om ugen er 'tabu-dag'.

44-46.

I denne landsby er det mandag. På tabu-dagen må der hverken arbejdes i markene eller på plantagen. Derfor bruger mange af landsbyens beboere dagen til fælles arbejde, som f.eks. at bygge et forsamlingshus...

47-48.

... og til udgravning af en brønd til fælles vandforsyning.

Billedserie 2: Skolen

Se historien om Kofi, samt filmen "Fisk begynder med F"

1-2.

Skoledagen begynder kl. 8 med morgensang akkompagneret af trommer. Drengene henter trommeme.

3.

Det er de større børns opgave at få de yngste til at stå på række.

4.

Børnene synger Ghanas nationalsang.

5.

Denne pige er i dag udset til at fremsige den fælles bøn.

6.

Do.

7-9

Herefter marcherer børnene en omgang rundt i skolegården, før de går til deres klasselokaler.

10.

Børnene medbringer selv skolemøblerne, - hver dag.

11.

Klasseværelse.

12.

Nogle familier har råd til skoletasker, og andres børn må bruge plasticposer.

13.

Alle børn skal bære skoleuniformer.

14-17.

Undervisning

18.

På pigens kjole er skolens mærke påsyet.

19.

Man kan bruge sten eller kapsler som 'regnemaskine'.

20.

Lærerinden Anastashia har sit lille barn med på arbejde.

21.

De yngste undervises i det fri.

22.

Do.

23.

Der undervises i traditionel dans.

24.

Do.

25.

Skolens inspektør, Stella.

26.

En gammel billed bruges som skoleklokke.

27.

Skolens 'lærerværelse' er under et skyggefuldt træ.

28.

Lærernes arbejdsplan

29.

Bømene tjener bl.a. penge ved at feje.

30.

Skolepiger i Accra. Folkeskoles uniform er altid holdt i disse farver i hele Ghana.

31.

Butik i Accra, der syer og sælger skoleuniformer.

Billedserie 3: Begravelsesceremonier

Begravelse i en landsby nær Akatsi, Volta Region, og begravelse i Koforidua, Easter Region, september 1998

Begravelse i landsby

Selve bisættelsen havde allerede fundet sted. Billederne stammer derfor fra den efterfølgende mindehøjtidelighed, som fandt sted ca. en måned efter bisættelsen. Deltagerne i begravelsen var fortrinsvis fra landsbyen. Men der kom flere familiemedlemmer fra andre byer i Ghana. Natten før vores ankomst havde der været våge over den døde med masser af musik og dans. Først omkring middag begyndte aktiviteterne igen.

Begravelser i Ghana anses for at være meget vigtige begivenheder, hvilket bl.a. skyldes, at efterladte gennem forskellige ritualer og bønner kommer i kontakt med deres forfædre. Kontakten til de døde gør, at det ikke er helt så sørgeligt, når en person begravnes. Den døde forenes ved begravelsen med andre afdøde familiemedlemmer. Musik, dans og sang sender den døde på vej.

Begravelser i Ghana er meget dyre. Der skal købes mad og drikke til gæsterne, som ofte kommer i hundredvis og bliver i flere dage. Der skal også betales for en kiste, og ofte skal musikere (trommere) betales. Derfor bidrager alle gæsterne med penge. Jo rigere de er, jo mere forventes de at betale.

I det nordlige Ghana finder begravelsen sted umiddelbart efter, en person er død. I det sydlige Ghana venter familien ofte i månedsvis, inden den afdøde begravnes. Dette giver bl.a. mulighed for at spare penge sammen til begravelsen og til at planlægge de mange praktiske ting, som skal være på plads, inden begravelsen kan finde sted. Det er familiens ældste, som fastsætter dagen for begravelsen. Begravelsen begynder som regel fredag nat, hvor alle våger over den døde hele natten. Derefter begravnes den afdøde om formiddagen lørdag. Begravelsen fortsætter til sidst på dagen, hvor de fleste begravelsesgæster tager hjem. Hvis familien til den afdøde er kristne og har forbindelse til en kirke, afsluttes begravelsen ofte med en ceremoni i kirken søndag morgen. Dette er det mest generelle mønster for en begravelse, men variationerne er mange alt efter områdets og familiens tradition.

Fetich i landsbyen

1.

Fetish i landsbyen.

2.

Deltagerne begynder så småt at danse og tromme om formiddagen.

3-5.

Trommere. Nogle er hyret til begravelsen, mens andre er medlemmer af familien.

6.

Nogle af musikere slår med træ stave på siderne af trommerne.

7.

Mændene har bundet et klæde stramt om livet til begravelsen, hvilket er en tradition for Ewe-stammen, som deltagerne tilhører.

8.

Mand i traditionelt Ewe-kente-cloth.

9.

Dansende kvinde.

10.

Andre deltagere sover eller hviler sig.

11.
Andre deltagere sover eller hviler sig.

12.
Betaling af penge til afdødes familie.

13.
Deltagere hviler sig.

14.
Deltagere hviler sig.

15-20.
Deltagere danser. Den blåhvide dragt er det stof, som den nærmeste familie har valgt at få syet deres begravelsestøj af. Hvis der er tale om en meget kendt mand eller kvinde, som er død, trykkes der ofte T-shirts med afdødes billede på.

21.
Nogle deltagere slår træklodser mod hinanden for at holde rytmen til de mange og meget komplicerede begravelsessange, som alle skal synges.

22-30.
Sang, trommen og dans.

Begravelse i Koforidua

31.
Et medlem af den kirke, som afdøde tilhørte, står vagt ved kisten, mens pastoren læser op af Biblen, og der synges salmer. Denne vagt bliver skiftet ofte, idet mange kvinder fra kirken ønsker at vise den døde denne ære.

32.
Kirkemenigheden.

33.
Begravelsesgæster. Bemærk den sortrøde begravelsesdragt, som er Akan-stammernes foretrukne farver til begravelse.

34.
Pastoren taler.

35.
Salmesang og brassband, som er lejet til begravelsen.

36-37.
Deltagere går i procession forbi kisten, hvorpå der står et fad, hvori der indsamles penge til den afdødes familie.

38-39.
Den nærmeste familie i en sidste bøn ved kisten.

40.
Deltager i Adinkra-klæde.

41.
Deltagere sover eller slapper af under den daglange begravelse. Deltagere havde våget over den døde hele natten.

42.
Kirkemenigheden synger på kirkegården.

43.

Kisten sænkes i jorden. Familien står ikke helt henne ved kisten men lidt derfra.

Billedserie 4: Krobo indvielsesritualer

Indvielsesritual for piger (krobo), Somanya, maj 1996.
1 dags ritual, som afslutter det månedlange ritual.

Ritualet er afslutningen på en månedlang forberedelse af pigernes indtræden i kvindernes verden. I følge Kroboernes tradition er en pige uren eller farlig og dermed umulig for en mand at gifte sig med, før hun har gennemgået denne forberedelse og indvielse til kvinde. Samtidig er piger forhindret i at have sex og blive gift før et godt stykke henne i deres pubertet. Først efter ritualet er en pige klar til at blive gift og stifte familie, idet ritualet også er en praktisk indføring i de forpligtelser og rettigheder, som livet sammen med en mand fører med sig.

Traditionelt har pigene været i puberteten inden ritualet finder sted. I dag ses det dog ofte, og også på disse billeder, at pigene er meget yngre – helt ned til en alder af tre-fire år. Dette skyldes dels en indflydelse fra kirken, som ikke billiger ritualet generelt – og slet ikke, hvis pigene er i puberteten, idet ritualet også medfører, at pigene bliver stillet offentligt til skue og frit kan betragtes af de unge mænd. Desuden anerkender kirken ikke de spirituelle kræfter og den kontakt til forfædrene, som ritualet siges at befordre. Derfor vælger nogle forældre at udføre ritualet for deres piger, mens de er langt yngre. Har familien mange piger, vil det derudover være billigere, hvis et par mindre søskende også bliver indviet sammen med storesøsteren.

1.

Tidligt om morgenen vasker de unge piger sig en sidste gang. Bemærk det røde lændeklæde og at pigene er kronragede bortset fra en "tonso".

2.

(")

3-5.

Kvinder i færd med at vaske glasperler, som skal bruges i ritualet.
Et hus i Somanya, hvor pigene opholder sig. Der var 30 mennesker i det hus, hvor billederne er taget.

6.

Et hus i Somanya, hvor pigene opholder sig. Der var 30 mennesker i det hus, hvor billederne er taget.

7.

Pigens krop vaskes, hvorefter den bemales.

8.

Endnu en pige vaskes.

9.

Alle pigene er klar, og et skind lægges frem af to fetichpræster. Skindet bruges kun i forbindelse med indvielsesritualet.

10.

De to fetichpræster løfter hver enkelt pige hen over skindet, som hun berører tre gange. Dette indleder ritualet. Det er igragt den eneste rolle mænd har i indvielsesritualet.

Kvindene pynter pigene med lange kæder af glasperler, som hænges om livet.

De sidste piger er stadig i gang med at blive løftet over skindet.

11-13.

Kvindene pynter pigene med lange kæder af glasperler, som hænges om livet.

14.

De sidste piger er stadig i gang med at blive løftet over skindet.

15-20.

Piger pyntes med perler. Nogle af pigene er ikke mere end en tre-fire år gamle, mens andre er i puberteten (13-14 år, se introduktion).

21-23.

Jo flere perler jo flottere - og jo rigere er familien. Denne pige var datter til ejeren af huset, der fungerer som vært for de mange piger, som bor i huset i den måned forberedelse varer.

24-25.

Hvorfor er hun ikke klippet – eller er det en dreng?

26.

Det røde lændeklæde er nu skiftet ud med et hvidt, og pigerne er klar til turen ned til helligdommen for kvinders frugtbarhed.

27-29.

Gademene er helt øde, mens morgenen forberedelser finder sted inde i husene. Der var ca. 10 huse i Somanya, som dette år udførte indvielsesritualet for de unge piger.

30-33.

Pigerne er klar. De har fået et blad i munden og en vandrestav. Fra nu af må de nemlig ikke tale. De har også fastet siden aftenen før.

34-37.

På vej gennem byen til helligdommen. Kvinder følger pigerne på vej. Kun kvinder har adgang til selve helligdommen. Pigerne placeres på en sten. Hvis en pige stadig er jomfru, sker der intet. Det siges, at hun vil forbløde på stedet, hvis hun ikke er jomfru.

38.

En enkelt pige er ikke gået med ned til helligdommen. Det er nemlig en dreng, en tvillingebror, som skal hele ritualet igennem sammen med sin søster, for at hun kan blive kvinde. Men som dreng får han ikke adgang til helligdommen.

39.

De unge mænd venter på, at pigerne skal komme tilbage. Pigerne stænkes med indviet vand. De har blade i munden og må ikke tale.

40-44.

Meningen er, at de unge mænd skal snuppe de unge piger, lige når de kommer tilbage fra helligdommen, og løbe med dem på ryggen tilbage til det hus, hvorfra de kom, og hvor ritualet skal fortsætte. Det er vigtigt, at andre mænd ikke røver dem på dette kritiske tidspunkt.

45.

Nogle er større end andre.

46-47.

Tilbage i huset bliver pigerne placeret på jorden, og deres hvide lændeklæder breddes ud over deres skød.

48-49.

Kvindene danser, synger og spiller for pigerne.

50-53.

Pigerne har ikke længere bladet i munden og har brudt fasten.

54.

Den sidste hårtop rages af pigernes hoveder med et barberblad.

55.

Dem sættes en stråhat på pigernes hoveder.

56.

Kvindene opfordrer pigerne til at danse de danse, de har lært de sidste par måneder.

57-59.

Pigerne danser - nu er de kvinder - og er klar til at blive gift.

Oversigt over film og forslag til videre medie-søgning

Film

- "Fisk begynder med F", 1t 49 min. (dansk)
- "Tears or joy" Ghanesisk spillefilm, 2t 4 min.
- "Dza Sbele" Ghanesisk spillefilm, 1t 24 min.
- "Bill Clinton's visit to Ghana", 2t 13 min.

Forslag til søgninger på nettet

Musik

Highlife – en genre, der blander traditionel afrikansk musiktradition med vestlige instrumenter, som opstod i Ghana.

Søg eventuelt på disse highlife kunstnere:

*Kojo Antwi
C.K. Mann
Amekeye Dede*

Find selv flere..

Politik

Kwame Nkrumah, den første præsident i Ghana. Der kan findes taler og udsendelser på nettet.